

ПРАВОВІ ЗАСАДИ МАСОВОГО СПОРТУ В УКРАЇНІ

LEGAL BASIS OF MASS SPORTS IN UKRAINE

Журба М.А.,

*аспірант кафедри адміністративного та фінансового права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Охарактеризовано основні нормативно-правові акти, що визначають загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері масового спорту. Визначено основні напрямки реалізації державної політики у сфері масового спорту. Наголошено на необхідності прийняття конкретизованого нормативно-правового акту.

Ключові слова: правове регулювання, державне управління, фізична культура і спорт, масовий спорт.

Охарактеризованы основные нормативно-правовые акты, определяющие общие правовые, организационные, социальные и экономические основы деятельности в сфере массового спорта. Определены основные направления реализации государственной политики в сфере массового спорта. Указано на необходимость принятия конкретизированного нормативно-правового акта.

Ключевые слова: правовое регулирование, государственное управление, физическая культура и спорт, массовый спорт.

Basic normative legal acts which determine general legal, organizational, social and economic bases of the activity in the sphere of mass sport. Main directions of the realization of state policy are determined in the sphere of mass sport. It is specified the necessity of the elaborated normative legal act.

Key words: legal regulation, state policy, physical education and sport, mass sport.

Постановка проблеми. Людство добре розуміє позитивний вплив спорту на здоров'я, тому сьогодні все більше й більше людей записується до спортивних клубів, басейнів, просто присвячує частину свого ранку заняттям фізкультурою чи пробіжці парком. Пам'ятаючи давній вислів «Рух – це життя», люди свідомо починають займатися спортом, оскільки це запорука покращення здоров'я, а значить, і подовження життя. Важливою частиною у формуванні мотивації займатися спортом є доступність та можливість людини витратити на це свій час, тому держава всіма способами має сприяти залученню своїх громадян до спорту, зокрема до масового спорту.

До елементів масового спорту значна частини молоді прилучається ще в шкільні роки, а деяких випадках навіть у дошкільному віці. Саме масовий спорт має найбільше поширення в студентських колективах.

Як показала практика, зазвичай у нефізкультурних вищих навчальних закладах країни у сфері масового спорту регулярними тренуваннями займаються від 10 до 25% студентів.

Завдання масового спорту багато в чому повторюють завдання фізичної культури, але реалізуються спортивною спрямованістю регулярних занять і тренувань [5].

Мета статті – охарактеризувати основні нормативно-правові акти, що визначають загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері масового спорту.

Виклад основного матеріалу. Масовий спорт – це складова частина спорту, основним змістом якого є раціональне використання людиною рухової діяльності як фактору підготовки до життєвої практики, оптимізації свого фізичного стану і розвитку.

Масовий спорт дає можливість мільйонам людей удосконалювати свої фізичні якості та рухові можливості, зміцнювати здоров'я і продовжувати творче довголіття, протистояти небажаним впливам на організм сучасного виробництва та умов повсякденного життя.

Мета занять різними видами масового спорту – зміцнити здоров'я, поліпшити фізичний розвиток, підготовленість та активно відпочити. Це пов'язано з вирішенням ряду приватних завдань: підвищити функціональні можливості окремих систем організму, скорегувати фізичний розвиток і статуру, підвищити загальну і професійну працездатність, оволодіти життєво необхідними вміннями і навичками, приємно і корисно провести дозвілля, досягти фізичної досконалості [6].

Особливості масового спорту визначаються тим, що спортивна діяльність будується залежно від іншої діяльності, домінуючої в житті (навчальної, трудової), і тому займає підпорядковане місце в індивідуальному виборі способу життя; витрати часу і сил на спортивні заняття досить жорстко обмежені, що об'єктивно стримує і рівень спортивних досягнень.

Діюча програма з навчальної дисципліни «Фізична культура» для студентів вищих навчальних закладів дозволяє практично кожному студенту долучитися до масового спорту. Це можна зробити як у навчальний, так і в позанавчальний час [7].

Відповідно до Закону «Про фізичну культуру і спорт» масовий спорт (спорт для всіх) – це діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей під час їх дозвілля для зміцнення здоров'я [1].

У даному законі закріплено основні напрямки розвитку масового спорту та його значення. Зокрема,

стаття 7 встановлює, що центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері фізичної культури та спорту, затверджує перелік показників стану розвитку фізичної культури і спорту, до якого включуються показники рівня фізичного здоров'я різних груп населення та залучення громадян до занять масовим спортом.

Закон також регулює діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, оскільки зобов'язує сприяти розвитку фізичної культури в навчальних закладах. Фізична культура у сфері освіти має на меті забезпечити розвиток фізичного здоров'я учнів та студентів, комплексний підхід до формування розумових і фізичних здібностей особистості, вдосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя, професійної діяльності на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів протягом усього життя [1].

Також даним законом регулюється фізкультурно-оздоровча діяльність за місцем роботи громадян, оскільки власники підприємств, керівники установ та організацій повинні надавати у користування працівникам та членам їх сімей для занять масовим спортом спортивні споруди, що перебувають на балансі відповідних підприємств, установ та організацій, забезпечити функціонування таких спортивних споруд, виділяти кошти на придбання спортивного інвентарю та обладнання, оплату праці відповідних фахівців сфери фізичної культури і спорту, а також заохочувати працівників, які займаються масовим спортом.

Вважаємо, що ще одним важливим нормативно-правовим актом є Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту, затверджена Указом Президента України 28 вересня 2004 року № 1148, яка спрямована на вирішення таких завдань: формування в населення сталих традицій та мотивацій щодо фізичного виховання і масового спорту як важливого чинника забезпечення здорового способу життя; удосконалення форм залучення різних груп населення до регулярних та повноцінних занять фізичною культурою і спортом; удосконалення на науково обґрунтованих засадах системи дитячо-юнацького спорту та ін. [2].

Зазначена доктрина закріплює систему концептуальних ідей і поглядів на роль, організаційну структуру та завдання фізичної культури і спорту в Україні. Даним документом визначається, що метою розвитку фізичної культури і спорту в Україні є: створення умов для забезпечення оптимальної рухової активності кожної людини впродовж усього життя, досягнення нею достатнього рівня фізичної та функціональної підготовленості, сприяння соціальному, біологічному та психічному благополуччю, поліпшення стану здоров'я, підвищення держави у світовому спортивному русі [10].

На нашу думку, доктрина спрямована забезпечити органічний взаємозв'язок між фізичним вихованням, масовим спортом та спортом вищих досяг-

нень. Визначається, що дітям, які засвоїли основи окремих видів спорту, слід надавати можливість використовувати ці навички протягом усього життя для оптимізації своєї рухової активності, а найбільш обдаровані повинні переходити в систему дитячо-юнацького і резервного спорту та спорту вищих досягнень. Громадянам, які в процесі багаторічної підготовки не досягли достатнього рівня для переходу на наступний етап спортивного вдосконалення, мають створювати умови для повноцінного використання їхнього потенціалу в масовому спорті [2].

Ми вважаємо, що реалізація Доктрини надасть змогу забезпечити перехід до нової, гуманістичної моделі розвитку фізичної культури і спорту, в центрі уваги якої – інтереси, потреби та мотиви конкретної людини, що сприятиме соціальній активності громадян. Це підвищить доступність, якість та різноманітність форм оздоровчих, рекреаційних, реабілітаційних та спортивних послуг для різних соціальних верств населення, а також зросте конкурентоспроможність українського спорту, що сприятиме утвердженню патріотичних почуттів у громадян та підвищенню міжнародного авторитету держави.

Проте дана доктрина розрахована на період до 2016 року, тому Міністерство молоді та спорту України відповідно до пункту 363 Плану заходів із виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та пункту 462 Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом видало наказ про розроблення Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту в Україні на період до 2020 року.

Крім Закону та Доктрини, до важливих нормативно-правових актів, які регулюють масовий спорт в Україні, відноситься Концепція Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України 9 грудня 2015 р.

У даній Концепції визначаються проблеми, на розв'язання яких спрямована Програма, зокрема відсутність сталих традицій та мотивації щодо фізичного виховання і масового спорту як важливого фактора фізичного та соціального благополуччя, поліпшення стану здоров'я, ведення здорового способу життя і збільшення його тривалості, а також невідповідність вимогам сучасності та світовим стандартам ресурсного забезпечення сфери фізичної культури і спорту [3].

Однією з причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом Концепція визначає відсутність механізму інвестування в розвиток і популяризацію масового спорту.

Розв'язання проблеми, яка склалась, уряд вбачає в підтримці масового, дитячого, дитячо-юнацького, резервного спорту, спорту вищих досягнень, спорту інвалідів та ветеранів.

Більш конкретизованим нормативно-правовим актом є Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах

від 10 березня 2006 року. Дане положення визначає своїм завданням у вищих навчальних закладах формування в студентської молоді основ теоретичних знань, практичних і методичних здібностей (умінь і навичок) із фізичного і спортивного виховання, фізичної реабілітації, масового спорту як компонентів їх повноцінної, гармонійної та безпечної життєдіяльності; забезпечення в студентській молоді належного рівня розвитку показників їх функціональних та морфологічних можливостей організму, фізичних якостей, рухових здібностей, працездатності; сприяння розвитку професійних, світоглядних та громадянських якостей студентів; підготовка та участь студентів у різноманітних спортивних заходах [4].

Це положення регулює організацію навчально-виховного процесу з фізичного виховання та масового спорту, зміст діяльності кафедр фізичного виховання, планування занять та інші важливі аспекти розвитку масового спорту у вищому навчальному закладі.

Проте це єдиний нормативно-правовий акт, який регулює більш детально масовий спорт в Україні, хоч і обмежений лише рамками вищих навчальних закладів. Через те, що даний напрямок спорту регулюється лише загальними нормативно-правовими актами у сфері спорту, Україна показала антирекордний результат на Олімпійських іграх у Ріо-де-Жанейро.

Більшість експертів вважають, що скромні результати виступу українських спортсменів на Олімпійських іграх відображають реальний стан масового спорту в Україні, який поступово занепадає через байдужість держави до спортивної сфери.

Україна посіла лише 31-ше місце на Олімпіаді не через брак фінансування, процесу підготовки та участі наших спортсменів у змаганнях, а внаслідок занепаду масового спорту та спорту вищих досягнень загалом.

Доведено, що ДЮСШ – це фундамент олімпійської підготовки і майбутніх спортивних досягнень. Щоб мати олімпійських чемпіонів, держава повинна спочатку подбати про масовий спорт [8]. Після передачі фінансування ДЮСШ на місцевий рівень ця проблема набула загрозливого характеру. Лише за 2015 рік було скорочено 83 спортивні школи, та позбавлено можливості займатися спортом майже 30 тисяч дітей. Це при тому, що було виділено 100 млн. гривень субвенції місцевим бюджетам. Цього року на масовий спорт держава не виділила ані копійки, а неодноразові прохання та пропозиції членів профільного комітету щодо цільових субвенцій безапеляційно блокуються Міністерством фінансів України.

Звертаємо увагу, що доки держава фінансуватиме сферу фізичної культури та спорту за залишковим принципом, місцеві бюджети продовжуватимуть виділяти на розвиток спорту менше 1% своїх фінансових ресурсів, а спортсменам не буде, де тренуватися, – підстав говорити про олімпійські перспективи ставатиме дедалі менше [9].

Висновки. Роблячи висновок, можна зауважити, що фізичне виховання і масовий спорт є важливою складовою частиною процесу повноцінного розвитку людини та її виховання, дієвим засобом профілактики захворювань, підготовки до високопродуктивної праці, захисту Батьківщини, забезпечення творчого довголіття, організації змістовного дозвілля, запобігання антигромадським проявам, але, на жаль, правова регламентація в Україні даного виду спорту розвинена недостатньо. Тому слід прийняти конкретизований нормативно-правовий акт, який би визначав шляхи та методи популяризації масового спорту в Україні, забезпечував матеріальну підтримку організацій, які підтримують спорт для всіх та гарантував фінансові надходження до таких установ не лише з боку суспільства, а і з боку держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24 грудня 1993 р. № 3809-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
2. Концепція Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 р. : затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1320-р. // Офіційний вісник України. – 2015. – № 102. – Ст. 3529.
3. Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту: затверджена Указом Президента України 28 вересня 2004 року № 1148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004>.
4. Положення про організацію фізичного виховання і масового спорту у вищих навчальних закладах: затверджене Наказом Міністерством освіти і науки України 10 березня 2006 року №249/12123 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0249-06>.
5. Верзилина Н.А. Пути перестройки массовой физкультурно-оздоровительной работы по месту жительства / Н.А. Верзилина, А.Я. Свиридова, В.И. Подлесный, Н.А.Кольцова // Теория и практика физ. культуры. – 2006. – № 6. – С. 56.
6. Горшков В.Е. Экономическое управление физической культурой и спортом / В.Е. Горшков // Теория и практика физ. культуры. – 2006. – № 9. – С. 17.
7. Лубышева Л.И. Социальная роль спорта в развитии общества и социализации личности / Л.И. Лубышева // Теория и практика физ. культуры. – 2001. – № 4. – С. 11
8. Матвеев Л.П. Теория и практика физического воспитания / Л.П. Матвеев. – М. : Высшая школа, 1994. – 368 с.
9. Николаев Ю.М. Теория физической культуры: базовые концепции и основополагающий категориальный аппарат / Ю.М. Николаев // Теория и практика физ. культуры. – 2002. – № 3. – С. 15
10. Чернов К.Л. Проблемы массового спорта / К.Л. Чернов, Ю.А. Каширцев, В.К. Кузнецов // Теория и практика физ. культуры. – 2005. – № 1. – С. 34